

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างสูงในการบริหารโรงเรียนเป็นตัวแทนขององค์กร และเป็นศูนย์กลางแห่งพลังร่วมของบุคลากรในองค์กร ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นเหมือนหลักชัยในการดำเนินงาน โดยเฉพาะสำหรับผู้ได้บังคับบัญชา และต่อผลงานในส่วนรวม ความสามารถและลักษณะทางผู้นำของผู้บริหารมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพและคุณค่าขององค์กรที่จะสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นเป็นอย่างดี การพัฒนาในประเทศจะสำเร็จต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถวางแผนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม การเป็นผู้นำของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จของการบริหารงาน เพราะผู้บริหารเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้กระตุ้นชักจูงและชี้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่ต้องการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 50)

การบริหารการศึกษา สถานศึกษาเป็นตัวชี้วัดชะตาทางการศึกษาว่า จะมีคุณภาพทางการศึกษาสูงต่ำเพียงใดก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารเป็นสำคัญ แม้ว่าจะมีแผนภูมิบริหารที่ชัดเจน ก็ย่อมฝากไว้กับวิสัยทัศน์ทางการศึกษาของผู้บริหารเป็นสำคัญ ในการปฏิบัติหน้าที่ต้องแสดงบทบาทให้สมบูรณ์ทั้งด้านบริหารงบประมาณ บริหารวิชาการ บริหารกิจกรรม บริหารบุคลากร บริหารประสานสัมพันธ์ รวมทั้งบริหารอาคาร สิ่งก่อสร้าง (คทายุทธ์ มิตรสูงเนิน. 2545 : 41) ผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางแผนและปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้บริหารต้องทำตัวเป็นผู้นำ มีบารมีและครองใจผู้ร่วมงานได้จะเป็นการดีที่สุด และบริหารความดีความชอบในองค์กรด้วยความเป็นธรรมอย่างสม่ำเสมอ การบริหารต้องใช้หลักการบริหารที่ดีและผู้บริหารที่มีความสามารถใช้ภาวะผู้นำสูงย่อมจูงใจผู้ได้บังคับบัญชาในหน่วยงานตลอดจน ผู้เกี่ยวข้องในชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จนเป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายทำนองเดียวกันกับผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำ จะเกิดผู้นำแทรกซ้อน ในองค์กร ผู้บริหารคนนั้นจะมีแต่ความยุ่งยากในการบริหารงานและล้มเหลวในที่สุด (อนุกุล เชื้องพุกษาวัลย์. 2535 : 9)

ดังนั้นผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไข 2545 ให้มีความสำคัญกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาเพราะผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปการศึกษาภายในโรงเรียน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาความสำเร็จไปสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพ ซึ่งนักวิชาการทั้งเบิร์นส์ (Burns, 1978 : 55) และ แบส (Bass, 1985 : 25) กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยมีคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแล้วย่อมบริหารงานต่างๆ ให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะการบริหารกิจการนักศึกษา การบริหารกิจการนักศึกษามีความสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนของนักศึกษามุ่งบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายการศึกษาของชาติ ซึ่งการดำเนินงานนี้ผู้บริหารจะต้องเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้งานบรรลุผลสำเร็จ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21)

การบริหารกิจการนักศึกษาได้แบ่งขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2529 แก้ไขเพิ่มเติม 2537 (กรมอาชีวศึกษา, 2537 : 8) ออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านงานปกครอง 2) ด้านงานกิจกรรม 3) ด้านงานโครงการพิเศษ 4) ด้านงานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน และ 5) ด้านสวัสดิการและพยาบาล

ปรากฏการณ์ที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้มีแนวนโยบายการส่งเสริมผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาโดยได้ดำเนินการจัดการอบรมหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้บริหารและครูเพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา และการขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มสาระ แต่พบว่า ยังไม่สามารถจัดการอบรมให้กับผู้บริหารกับครูได้ครบถ้วน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาและการบริหารจัดการงานต่างๆ ของสถานศึกษา (สถาบันวิจัยให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวน 5 โรงเรียน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องนำนโยบายปฏิรูปการศึกษามาดำเนินการให้รองรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา แต่กลับพบว่าผู้บริหารโรงเรียนยังไม่ได้เข้ารับการอบรมหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหารและจัดการในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยพิจารณาถึงความสำคัญของผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารกิจการนักศึกษา จึงทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษาของครูใน

โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและกิจการนักศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษาของครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษาของครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญของการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ฉบับแก้ไข 2545 ย่อมส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนและความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษา การทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในลักษณะใด และความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษาเพียงใดนั้น ย่อมเป็นผลต่อการหาแนวทางการพัฒนาให้ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารกิจการนักศึกษาให้มีการปฏิบัติงานดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
  - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 287 คน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนครู 165 คน โดยหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05
2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัวแปร คือ

  - 2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย

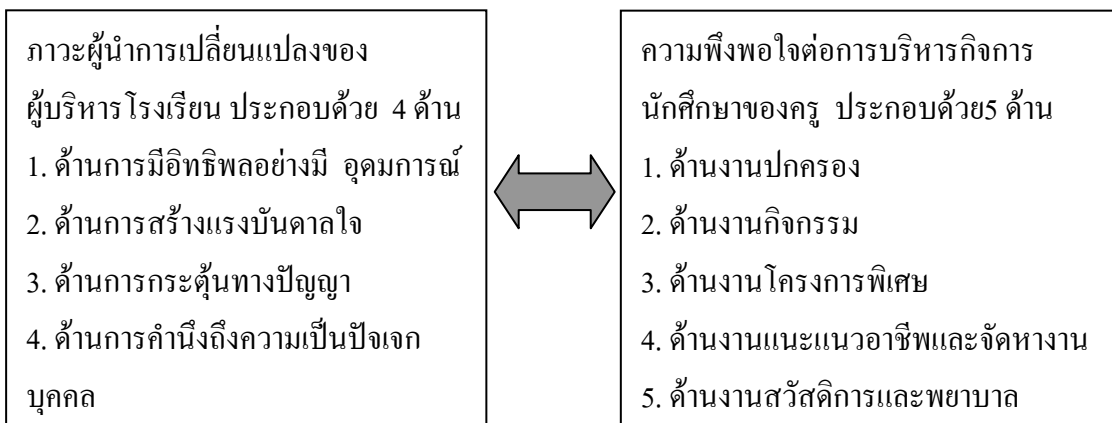
- 2.1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
- 2.1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ
- 2.1.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา
- 2.1.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
- 2.2 ความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษาประกอบด้วย
  - 2.2.1 ด้านงานกิจกรรม
  - 2.2.2 ด้านงานปกครอง
  - 2.2.3 ด้านงานโครงการพิเศษ
  - 2.2.4 ด้านงานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน
  - 2.2.5 ด้านงานสวัสดิการและพยาบาล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษาของครูในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของเบิร์นส์ (Burns, 1978 : 55) และเบส (Bass, 1985 : 25) ผู้วิจัยได้ยึดตามทฤษฎีของเบส (Bass, 1985 : 25) ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีคุณลักษณะ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษาของครูใช้การบริหารสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2529 แก้ไขเพิ่มเติม 2537 (กรมอาชีวศึกษา, 2537 : 8) ที่ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารกิจการนักศึกษาไว้ 5 ด้าน คือ) ด้านงานปกครอง 2) ด้านงานกิจกรรม 3) ด้านงานโครงการพิเศษ 4) ด้านงานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน 5) ด้านงานสวัสดิการและพยาบาล สรุปเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน แสดงให้เห็นในการจัดการ ที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง ความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง เป็นผลให้การปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง พัฒนาความสามารถและศักยภาพไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกไว้วางใจ ตระหนัก รู้ภารกิจ และวิสัยทัศน์ มีความจงรักภักดี และเป็นข้อจูงใจให้ผู้ร่วมงานมองการณ์ไกลเกินกว่าความสนใจของตน ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งวัดได้จากความคิดเห็นของครูที่เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติ จากแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานมีการยอมรับ เชื่อมั่น ศรัทธา ภาคภูมิใจ และไว้วางใจในความสามารถของผู้นำ มีความยินดีที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้นำจะมีการประพุดคิดตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม เน้นความสำคัญในเรื่องค่านิยม ความเชื่อและการมีเป้าหมายที่ชัดเจนมีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค ผู้นำจะมีลักษณะสำคัญในด้านการมีวิสัยทัศน์และการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ร่วมงาน มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจมีความสามารถในการจัดการหรือควบคุมอารมณ์ตนเอง มีการเห็นค่าในตนเอง มีศีลธรรมและจริยธรรม

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานมีแรงจูงใจภายใน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนแต่อุทิศตนเพื่อกลุ่ม มีการตั้งมาตรฐานในการทำงานสูงและเชื่อมั่นว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมาย มีความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน มีการให้กำลังใจผู้ร่วมงาน มีการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้ตระหนักถึงสิ่งที่สำคัญ โดยผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ร่วมงาน มีการสร้างเจตคติที่ดี และการคิดในแง่บวก

ด้านการกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้เห็นวิธีการ หรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา มีการพิจารณาปรับปรุงวิธีการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น มองปัญหาในแง่มุมต่าง ๆ มีการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่ผู้บริหารโรงเรียนแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางและเป็นรายบุคคล สนใจและเอาใจใส่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นพี่เลี้ยงสอนและให้คำแนะนำและส่งเสริมพัฒนาผู้ร่วมงานให้พัฒนาตนเอง มีการกระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และเทคนิคการมอบหมายงาน

ความพึงพอใจต่อการบริหารกิจการนักศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ดำเนินการบริหารหรือปฏิบัติงาน 5 ด้านซึ่งประกอบไปด้วย ด้านงานปกครอง ด้านงานกิจกรรม ด้านงานโครงการพิเศษ ด้านงานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน และด้านสวัสดิการและพยาบาล

ด้านงานปกครอง หมายถึง การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การแต่งตั้งคณะกรรมการการแบ่งขอบข่ายหน้าที่ และการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ

ด้านงานกิจกรรม หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น กิจกรรมชมรม ควบคุมทะเบียนนักศึกษา กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมกีฬาทั้งในและนอกสถานศึกษา

ด้านงานโครงการพิเศษ หมายถึง งานพิเศษที่ดำเนินการโดยประสานงานกับจังหวัด กรม กระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การป้องกันปราบปรามยาเสพติด งานป้องกันโรคเอดส์ งานโครงการอาสาสมัครและป้องกันตนเอง

ด้านงานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา และผู้ปกครองในการแก้ปัญหา และแนะแนวอาชีพวางแผนการจัดหางาน และฝึกงานให้แก่นักศึกษา

ด้านงานสวัสดิการและพยาบาล หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการ การจัดหาทุน ดูแลน้ำดื่ม ร้านอาหาร งานพยาบาล

โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมายถึง โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประเภทพาณิชยกรรม และประเภทช่างอุตสาหกรรม

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ครู หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการนักศึกษาของครูในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ทำให้ทราบระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการนักศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ทำให้ทราบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการนักศึกษามาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาผู้บริหารและการบริหารงานกิจการนักศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป